

դեր կարող են խաղալ իմ առաջարկած հոգացողութեան մէջ—այս միայն չեն խնայել իրանց միջոցները կողմէն էլ, այլ և կը զորեն իրանց միջին (համաքաղաքացի) հարուստներին, ուսումնականներին և այլն: Միթէ այս պակաս հոգացողութիւն կը լինի վերջապէս նկատողութեան արժանի է և այն, որ այդ չքաւոր ուսում առնող աշակերտներին ծնողներին կարելի է անուանել չքաւոր, թիֆլիսացոց հետ համամտեցնող միայն, իսկ թէ այնպէս նրանք ունեւորներ են կոչուած իրանց տեղում: Եւ այս ունեւորներ են միայն, որ ուղարկուած են իրանց որդոցը հետ քաղաք ուսման համար: Բացառութիւն կաղմողներ մեզանում համարեալ թէ չեն լինում:

Սիմ. Տեր-Գրիգորեանց

ԴԵՐԲԵՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մեր Կ. Պոլսի թղթակիցը մեզ գրում է. «Մանկունու ձեռքով Լիմաթին կանչուած Մամուշ լրագրի նախկին խմբագիր Թիւրքմենովնայն, կարծեմ արդէն սկսել է իր պաշտօնը վարել: Նրան են վերաբերում այն նամակները որ սկսեցին երեւոյ շատուի օրգան (Թիւրքմենի Լիմաթ) լրագրի մէջ, որտեղ ամբողջ սխալներ են նուիրուած Մանկունու գովաբանելուն: Լաւ միջոցի է դիմել Մանկունին իր վարկը Կ. Պոլսի մէջ բարձրացնելու: Բայց այն էլ պէտք է ասած, որ Թիւրքմենի Լիմաթիւր ստոր լրագրի մէջ մէկի համար գովաբանեց ճաշատար է անարդանքին:»

ԲԱՎՈՒՆԻՑ մեզ գրում են. «Բագու-Թիֆլիսեան երկաթուղու ժամանակաւոր գնացքը հասնում է մինչև Քիւրդամիր կոչուած գիւղը: Շոգեմեքենայի երթմանութիւնը մեծ փնտնել է պատճառում չրջակայ բնակիչներին, ինչպէս մօտակայ գիւղացիներին, այնպէս էլ գծի վրա բանող արհեստաւորներին: Շոգեմեքենան անցնելով մի կայարանի մօտով, ֆարգեց իր անիւները տակ 15 ուշխար, մի այլ տեղ մի ուղտ է սպանել, վերջապէս շատ ժամանակ չէ սպանվել են և երկու խեղճ բանուորներ և կոնդուկտօրը ծանր կերպով վիրաւորվեց: Մեղաւոր են մեքենայետները, որոնք մեծ մասամբ հարբած են լինում և նշանել: չեն տալիս գծի վրա անցնելու ժամանակ: Բանուորների մէջ, որոնք կովկասի այլ և այլ տեղերից եկած են, բայց մանաւանդ Ղարաբաղի կողմերի հայերն են, սաստիկ տարածված է սիֆիլիսական ախտը: Խիտ կերպով միասին բնակվելով, շատ անգամ վրանների տակ, նրանք փոխադարձապէս վարակվում են այդ ախտով իրանց նեղ և անյարմար համակցութեան շնորհով: մի և նոյն ամաններից ուտելով ու խմելով:»

Մեզ հաղորդում են ՕՐԻՈՒՐԱՒԻՑ, որ Լիւնանի նահանգապետը նորերումս այցելեց Օրդու-բաթ քաղաքը: Ժողովուրդը մեծ յոյս ունի որ նորին գերազանցութիւնը կը բարեխօսի, ուր հարկն է, Օրդուբաթը գաւառական քաղաք դարձնելու: Շարուրի նման մի գիւղ, ասում է մեր թղթակիցը, քաղաք դարձաւ, չը նայելով որ այդ գիւղի բնակիչները միջոց ունեն կառավարվել իրանց բարեբեր և ընդարձակ վարելահողերով: Օրդուբաթը ընդհակառակն շատ աղքատ է:

Օրդուբաթից մեզ գրում են որ այդտեղ սկսել են բաժանորդագրութիւն հաւաքել (Ժուրնալ զ'Օրիան) լրագրի համար:

ՄՈՋԻՎԻԻ մեր թղթակիցը զանգատուած է որ առուստրոն այդ քաղաքում շատ ընկած է: Եւ այնպէս չէր էլ կարող լինել, աւելացնում է մեր թղթակիցը, քանի որ քաղաքը մնացել է 55 վերստ հեռու երկաթուղու գծից, իսկ խրաքանչիւր բնակիչ, որ 200 բուրլ ունի, սկսում է պարագել առուստրոնով: Այդպիսով բաղմանում են այնպիսի վաճառականներ, որոնք ոչ մի գաղափար չունեն առուստրոնի վրա: Երկվայ սայլապանը և կոչկարը այսօր դուքանդար են դարձել: մի քանի ամիս առետուր են անում, ապառիկ են տալիս ապրանքի կէսը, իրանց պարտքերը վճարելու համար դրամ չունենալով, սկսում են աւելի էժան ծախել ապրանքը, քան թէ աւել են և յետոյ փակում են խանութը:

Ինչպէս ուրիշ շատ տեղերից, այնպէս էլ ՎԱՐԴԱՊԱՍԻՑ համակրութեամբ լի նամակներ ենք ստանում ձեռնարանի մասին (Մշակ) մէջ

տպւած առաջնորդող յօդուածների առիթով: «Չեր այդ յօդուածները, գրում է մեզ մեր թղթակիցը, այնպիսի մեծ համակրութեամբ ընդունվեցան, որի մասին հեռուից գաղափար կաղմելը դժուար է:»

Պ. Պետրոս Գանջուհեանց գրում է մեզ ՄՈՋԻՎԻՑ հետեւալը: «Չեր լրագրի № 162 մէջ գրած էր, որ իբր թէ ևս իմ կալուածների 50 հազար բուրլ եկամուտը խոստացել եմ մահվանիցս յետոյ կտակել Մոզզոկի երկսեռ դպրոցներին, ուր պէտք է հայոց լեզուով դաստաւութիւն լինի և որ աղայոց դպրոցը կրելու է իմ անունը, իսկ օրիորդականը կողակցիս անունը: (Մշակ) № 176 մէջ պ. Ս. Մ. պատշաճաւոր կերպով ցոյց տուեց այդ լրի սխալ լինելը: Բայց ինձ անձամբ անձանթ մի լրատու Խ. Գ., չը բաւականանալով (Մեղուի) № 204 մէջ պ. Ս. Մ-ի ասածները հերքելով, պնդում է, իբր աղայոց իր գրածները որ ինքն նոյն իսկ իմ բերանիցս է լսել մի քանի այլ անձանց ներկայութեամբ իմ դիտաւորութեան մասին կտակելու եմ կարողութիւնս յիշեալ դպրոցներին: Պարտք իմ համարում յայտնել հրապարակաւ որ ես իմ հայրենիք ոչ ոքին չեմ ներկայացրել և այդպիսի խօսք կամ խոստում ոչ ոքի առջև չեմ արել, ուր մնաց Խ. Գ-ի ներկայութեամբ, որին ես բոլորովին չեմ էլ ճանաչում: Ինձ անձանթ պարտքը կամեցել է, երևի, իմ մէջ զցել բարեգործութեան ձգտումը, զարթոնել իմ մէջ այն միտքը, որ ես ժամանակով իրագործեմ: Բայց այդ տեսակ խրախուսները և չողորթիչ միջոցները ոչ թէ միայն ապարդիւն են լինում, առհասարակ, այլ և փնտաւար: Իսկ ընդհակառակն, պ. Ս. Մ-ի ասածները երբեք խոչնդոտ չեն կարող լինել մի մարդու համար, եթէ նա ճշմարիտ վճած լինել և կարողութիւն ունենար բարի և ազգօգուտ գործ անելու:»

Մեզ գրում են ՇԱՆՔԱՎԻՑ, որ հոկտեմբերի 27-ին զգալի եղաւ այդտեղ երկրաշարժի զարկ: Նախ լսվեցաւ ստորերկրեայ որոտում՝ որ ուղղվում էր արեւմուտքից դէպի արեւելք:

Մեր խմբագրութեան մէջ ստացված 2 բուրլ կօպէկներով, ասենք 3 բուրլ, յատկացնելով Վիեննայի (Ժուրնալ զ'Օրիան) լրագրի բաժանորդական 807 բուրլ 13 կօպէկներին, կունենանք այժմ մեր խմբագրութեան մէջ այդ լրագրի բաժանորդական գումար 810 բուրլ:

ԳԱՆՁԱՎԻՑ մի քանի ժամանակ սրանից առաջ ստացանք երկու նամակներ, որոնց բովանդակութիւնը այս է: Նամակագիրները կարգաւով (Մշակ) № 180 մէջ թէ Գանձակից ուղարկել է մեր խմբագրութեանը 50 բուրլ բաժանորդագրին (Ժուրնալ զ'Օրիան) համար, զարմանում են, որովհետեւ, ինչքան նրանց յայտնի է այդ քաղաքում բաժանորդագրութիւնը Վիեննայի Փերանսիական լրագրի համար հասել էր 93 բուրլ գումարի: Նամակագիրները հայել են պահանջում այն պարունակից, որոնք փող են ժողովել յիշեալ նպատակով:

Պ. Գրիգոր Վարձեկեան հրատարակել է նորերումս «Բաւարական խնդիրներ» վերնագրով գիրքը հայերէն լեզուով: Գրքի մի օրինակը մենք չնորհակալութեամբ ստացանք հեղինակից, կամ հրատարակից, որ պ. Բ. Շահվերդեանն է: Գիրքը տպւած է թիֆլիսում, Միխայիլով տպարանում և արժէ 40 կօպէկ: Գրքի վրա տպւած է 1882 թիւը: Նշանակում է Շահվերդեանի լրագրական գործակալութեան մէջ, թիֆլիսում:

Մայրաքաղաքի առաջ լրագիրներում տեսնում ենք յայտարարութիւններ (Голосъ) և (Русскіи Купецъ) լրագիրների, որոնք եկող 1882 թիւի յունվար ամսից կը սկսեն նորից հրատարակվել:

Գաւառական մեր թղթակիցներից ոմանք մի նոր ձե են հնարել իրանց թղթակցութիւնները տպել տալու մեր լրագրի էջերում: Նրանք ուղարկում են մեզ մի որ և է յօդուած կամ լուր և նամակի մէջ ներփակում են և մի 7 կօպէկա-

նոց փաստի զրօշ (մարկա), որպէս զի յօդուածը կամ լուրը անպատճառ տպենք և (Մշակ) այն համարի մի օրինակը, որտեղ տպւած կը լինի այն նամակը կամ լուրը, փաստով ուղարկենք նրանց: Բայց ի դուր են անում պարունակը այդ տեսակ բան: Եթէ նամակը կամ լուրը չեն կարող տպվել, թէ կուզ հարկը մարկա էլ ուղարկեն, զարձեալ չի տպվի նրանց ուղարկած գրութեամբը:

Մականաւոր (Ջանգեզուր) գաւառի Շ. Գիւղի տանուտէրը պահեց իր 12 տարեկան աղային գիւղի ծխական քահանայի 16 տարեկան աղջկայ հետ: Տանուտէր և քահանայ գիւղի ինտելիգենցիա են, և ահա նրանք են այդ տեսակ հրէշաւոր պատկերների օրինակ ցոյց տալիս միւս գիւղացիներին:

Հարցնող լինի թէ ինչ նպատակով Թիֆլիսի քաղաքային վարչութիւնը հրատարակում է ամիսը երկու անգամ առաջին հարկաւորութեան մթերքների տակաւ, երբ այդ տակաւն թէ հայ և թէ մանաւանդ միւս ծախողներից երբեք չէ գործ դրվում: Այն գներով, որոնք նշանակվում են վարչութեան կողմից մի փոքր ի շատ օրինաւոր միւս էլ անհնարին է ճարել ամբողջ թիֆլիսում: Երբ որ միւս ծախողներին տակաւայ մասին էք խօսում, նրանք ձեր երեսին ծիծաղում են:

ԻԿԴԻՐԻՑ մեզ գրում են: «Չը նայելով որ իգգիրի երկսեռ դպրոցները նիւթական մեծ կարօտութիւն են զգում, այնու ամենայնիւ ժողովուրդը անտարբեր է դէպի իր զաւակների ուսումը: Խորհուրդ ենք տալիս իգգիրներին որ իրանց գիւղի աւելի քան 30 հատ գինեւորներ փակեն, հասարակական վճիռ կայացնեն և այդ բոլոր գինեւորներից մի գինեւորն դարձնեն և տան նրան կապալով յօգուտ երկսեռ դպրոցների: այն ժամանակ դպրոցները ապահով դրութեան մէջ կը լինեն:»

Մեր թղթակիցներից ոմանք գիւմում են մեզ: Խնդրելով որ վերադարձնենք նրանց իրանց յօդուածները: Մենք յօդուածները վերադարձնելու օտմորութիւն չունենք և դա մեզ անհնարին էլ է, որովհետեւ ինքզինքն ենք ամեն կողմից ստացվող նիւթերով:

ՍՈՒԹՈՒՄԻՑ մեզ գրում են: «Ոչտեղ հանգիստեցին հոկտեմբեր ամսին մի խումբ հայ գաղթականներ, բոլորն էլ,—մարդ, կին, երեխաներ, գլխոված, բոքիկ, մաշված, զեղնած դէմքերով, կենդանի դիակների պէս: Նրանք հինգ ամիս առաջ Միւսայից գաղթելով Սուխում, բնակվել են Ակոպա և Կուսմա գիւղերում, բայց չը դիմաւորվել այդ տեղերի կլիմային, այժմ նիւթական ամեն միջոցներից զուրկ, վերադառնում են իրանց հայրենիքը: Շատերը նրանցից մնաւ, չը դիմաւորվել կլիմային: Շրջակայ մի քանի գիւղերում դեռ ևս մնում են մի քանի ընտանիքներ: Նրանք էլ գարնանը դիտաւորութիւն ունեն վերադառնալ թիւրքիս:»

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՆ

ՖԻՆԱՆՍԱ

Պատգամաւորների ժողովի նիստը նոյնիւր քերի Զին գլխաւորապէս զբաղված էր Ֆերիի ճառով: Տունիսի գործերի մասին: Նա մասնաւորց արաւ, որ ընդգիծադրականները կամենում էին զեղծուծներ ցոյց տալ, բայց նրանք չը կարողացան այդ անել: Ֆերիի մանրամասնաբար հերքեց կլեմանսի մեղադրանքները: Եթէ պատգամաւորների ժողովը, հաւանութիւն տալով աֆրիկական սահմանների պաշտպանութեանը, ի նկատի ունէր միայն խրոմիրներին պատժել, ուրեմն ի՞նչի նա չը բողոքեց կառավարութեան դէմ, երբ Փրանսիական զօրքերը զբաւեցին Բեզերտա և Գարես: Ֆերիի

բողոքեց մինիստրութիւնը քննութեանը ենթարկելու դէմ և վերջացրեց իր ճառը, արդարացնելով կառավարութեանը: Այնուհետեւ հարցը վերջացնելու համար բազմաթիւ առաջարկութիւններ եղան, որոնցից ոչ մէկը չընդունվեց, մինչև որ Գամբետա եկաւ ժողովը և խօսք խնդրեց: Եւ կարծում եմ, ասաց նա, որ մենք չը պէտք է վերջացնենք վիճարանութիւնները, խօստովանելով մեր անգործութիւնը: Եւ մտադիր չէի խօսել, որովհետեւ ծանօթ չէի թէ արշաւանքի սկսելու և թէ նրան շարունակելու գործի հետ: Բայց ես կարծում եմ, որ մենք աւելի ընդարձակ նպատակ ունենք, քան թէ մինչև այժմ առաջարկվածները, մենք պէտք է իրագործենք կատարայի դաշնագիրը, որի տակ Ֆրանսիան ստորագրել է: Եւ հետեւեալն եմ առաջարկում: Պատգամաւորների ժողովը անցնում է հերթական գործերի, հաստատ վճելով իրագործել մայիսի 12-ի դաշնագիրը: Այդ առաջարկութիւնը ծափահարութիւններով ծածկվեցաւ և ընդունվեցաւ 379 ձայների մեծամասնութեամբ 81-ի դէմ:

Նախագահ Գրեվիի «Paix» լրագիրը երկառում է, որ Գամբետայի առաջարկութեան ընդունելը նոր մինիստրութեան առաջին գործն էր: Տունիսի հարցի մասին վիճարանութիւնների ժամանակ ժողովի նըպատակն էր այնպէս գործել, որ Թիւրքի չը կարողանայ Գամբետայի մինիստրութեան անգամ լինել: Մինչև Գամբետայի գալը ժողովի մէջ խառնակութիւն էր տիրում: Մեծամասնութիւնը ոչ մի առաջարկութիւն չէր ընդունում: Գամբետայ յի առաջարկութիւնը այնպիսի նշանաւոր մեծամասնութեամբ ընդունվեցաւ, որ ապագայ մինիստրութիւնը մեծ նշանակութիւն ստացաւ:

ԳԵՐՄԱՆԻԱ

Գերմանական լրագիրներից շատերը ստանութեամբ ընդունեցին իշխան Բիսմարկի հրաժարականի կարելութեան լուրը: «National Zeitung» լրագիրը արտատպել է «Post» լրագրի հաղորդութիւնը առանց որ և է աւելուածի, իսկ «Berliner Tageblatt» լրագիրը նկատում է, որ այդպիսի փորձերը հասարակական կարծիքի վրա ազդելու համար այլ ևս նպատակ չեն հասնում և որ վերջին ընտրութիւնների ժամանակ հարցը ուղղակի էր դրված: «Յօգուտ թէ հակառակ Բիսմարկի» և բաւական պարզ պատասխան ստացվեցաւ ընտրողներից: Առաջագէտների մի քանի լրագիրներ չեն հաւատում, որ իշխան Բիսմարկի սպանուլիքը իրագործվի: Նրանց կարծիքով, պետական կանցլէրը մտադիր է արձակել նոր լայնատաղը և կրկին ընտրութիւններ նշանակել: Իշխան Բիսմարկի մեծ ունի, որ գերմանական ընտրողները այլ ևս համարուհ չեն լինի ընդգիծադրականների հետ, եթէ նրանք առաջուց իմանան, որ իշխան Բիսմարկ հրաժարական կը տալ: Եթէ լայնատաղի մէջ իր սեփական մեծամասնութիւն չունենայ, «Post» լրագրի մէջ բացի դանդաղները ժամանակակիցների անշուրջ հակադրութեան դէմ և բացի յարձու մուծքները ազատամիտների վրա, ծանր մեղադրանքներ են բարձրած առաջագէտների վրա, որոնք իբր թէ «Լիշնամի են միտքաւորան համոզմունքներին և իրանց նպատակներին հասնելու համար միջոցների մէջ ընտրութիւն չեն անում:» Այդ մեղադրանքները հերքվում են ազատամիտ մամուլից: Ընդգիծադրող գործիչները պնդում են, որ